

TRIGLAVA

LETO VIII.

20. JUNIJA 1955.

ŠTEV. 167.

VELIKI ŠTIRJE

Nikakor ni mogoče reči zaradi nekaj levih besedi, da se je spreminila sovjetska zunanja politika. Spremenil se pa je način njihovega govorjenja in obnašanja. Čeprav za enkrat praktično niso z vsemi navideznimi popuščanji - v avstrijski mirovni pogodbi, v razpravi o razorožitvi, na obisku v Beogradu in v povabilu kančlerju dr. Adenauerju - izgubili ničesar svojega, je vendar že to malo povzročilo v svetu upanje, da bo morda le mogoče doseči mir v Evropi. Stvar ugibanja je, če je strah pred atomsko vojno pripravil Sovjete k pameti; gotovo pa je, da bi z njo tako oni kot svobodni narodi samo - izgubili. Pri takem apokaliptičnem spopadu pač ni zmagovalcev.

To je pglavitni vzrok, da mora Zapad iskati mirne rešitve zapletenih mednarodnih vprašanj in se zanašati na vojno le kot poslednje sredstvo lastne obrambe. Kajti vojna sama po sebi itak ničesar ne reši. Toda sredstva za mirno reševanje ne določa samo Zapad. Tudi sovražnik narekuje taktiko!

Priča smo, kako se svetovna javnost obrača proč od vojne in zahteva mirno reševanje spornih vprašanj. Toda to obče mirovno razpoloženje ni vplivalo samo na Zapad ampak po vsej verjetnosti tudi na Rusijo in Kitajsko; čisto možno je, da je bandunški duh afro-azijskih milijonov mnogo doprinesel k mednarodnemu olajšanju. Končno se bo v naslednjih desetletjih razvijala bitka prav za te lačne milijone in celo totalitarni režimi ne morejo mimo razpoloženja svobodnih narodov.

Odpor do vojne in nuja, da je potem pač na miren način treba rešiti vprašanje sožitja, - je privedlo do tega, da se bodo veliki štirje sestali v Švici v drugi polovici julija. Vendar pa od takega sestanka ne smemo pričakovati čudežev; možno, verjetno je, da bo ta sestanek samo uvod ali pričetek dolgotrajnega večletnega urejevanja spornih vprašanj, če bo seveda volja za to na obeh straneh. Prezident Eisenhower je govoril o naporih za tako sporazumevanje, ki bodo lahko trajali celo generacijo.

Zapad se nahaja v toliko bolj nerodnem položaju, ker ne more veliko popuščati. On si namreč ni prigrabil celih dežel in podjarmil mnogih evropskih narodov kot je to bil primer s Sovjeti. Logičen za ključek bi torej bil: če naj kdo popušti, potem mora to biti Moskva.

Vendar logika ne koraka vedno s politiko, tem manj če imaš opravka s prevejanimi ljudmi.

Gotovo je končni cilj Zapada, da bi svet bil svoboden in da bi živel v miru. Toda vprašanje je, kako priti do tega cilja. Ker smo izključili nasilno obliko reševanja, preostane torej samo razgovor, diplomacija. Kaj pa drugega?

Po mnogih znakih in izjavah pa tudi samih osebah sodeč lahko upamo, da se ne bo več ponovila naivnost Teherana in Jalte. Kljub temu smo pa lahko deležni neprijetnih presenečenj, ako bomo upali preveč. Ne smemo pozabiti, da niti veliki trije še ne vedo, kaj dejansko četrti sploh hoče in v kolikšni meri je voljan reševati sporna vprašanja. Torej je že od šame Moskve skoro vse odvisno, o čem bodo sploh govorili. Zakaj pa potem sploh gredo razgovarjat, bo kdo pripomnil. Kaj pa naj sicer naredi? Brusijo nože za splošno klanje? Prej je treba poskusiti vse.

Kakor je desetero problemov, tako je stotero rešitev. Ena je lahko bolj ugodna, druga manj. Sovjeti lahko ponudijo razpust Kominforme - kot so to storili med vojno s Kominternom -; razpust je lahko samo navidezen in Zapad mora to pričakovati. Rokosovski bo še vedno šef poljske oborožene sile in ruski instruktorji bodo še vedno v Budimpešti, Pragi in Sofiji. Toda kakō bō Zapad dosegel, da bo prenehala mednarodna zarota Moskve; če ima pripravljeno formulo za tako rešitev, kaj ponuja Moskvi kot svojo koncesijo? Podobno bo, če Moskva ponudi razpust varšavske zveze. Naj zato preneha Atlantska? Daljē si Sovjeti prizadevajo, da bi ustvarili med obema blokoma nevtralnī pas. Toda v njem naj bi bile predvsem države, ki že tako in tako pripadajo svobodnemu svetu: če odštejemo Jugoslavijo, ostanejo še vedno Finska, Švedska, zap. Nemčija, Avstrija, pa Indija, Birma, Japonska. Kaj je pripravljena dati Moskva za tak nevtralnī pas od svojegā? - Verjetno se bodo razgovori tikali predvsem bodočnosti Nemčije, ki je osrednja točka bodoče Evrope. Toda to pot se nemško vprašanje ne bo reševalo brez Nemcev. Kaj pravijo oni? Kaj bi dala Moskva za to, da bi 50 milijonov zap. Nemcev uživalo mednarodno garantirano nevtralnost? Samo 18 milijonov vzhodnih Nemcev, ki sō ji že itak v breme, je gotovo premalo. V tej zvezi se postavlja vprašanje satelitskih držav. Ali bo Moskva pripravljena sploh razpravljati o tem? Čujemo, da ne. Toda Moskva je pripravljena razpravljati o splošni evropski varnosti; tudi dr. Adenauer nima nič proti taki razpravi in proti garantirani varnosti. Toda kako priti do tega cilja? Brez satelitov?

Iz Moskve so zavpili, da so satelitske države suverene in da ni mogoče govoriti o njihovi bodoči usodi. Takim pripovedkam o suverenosti Zapad vsekakor ne sme nasesti. Toda kako jih rešiti sovjetskega škornja? Moskva se lahko odloči iz čistega namena varanja, da bo dala satelitom - prav v smislu beograjske deklaracije - nekaj več svobode in samoštjnosti, kot pa so jo uživali doslej. Kako bo reagiral Zapad? Se bo sprijaznil z nekim "neodvisnim komunizmom" teh držav? Nevarnost je velika. Jugoslovanski primer je zapeljiv, čeprav je v osnovi drugačen od satelitskega, če do njega pride.

Pri vsem tem ne smemo pozabiti, da bodo veliki trijē v razpravi s četrtim zmogli samo to, kar je možno. To je tudi politika: kombinacija možnega. Zapad v tem pogledu nima prostih rok. Toda od njegove spretnosti, modrosti in previdnosti je odvisno, koliko koncesij bo izvelkel iz Sovjetov, da pa pri tem ne bo žrtvoval niti miru niti ne svobode. Končno je morda usoda vsega svobodnega sveta na tehtnici.

Poseben primer

Dvomimo, da bi Jugoslavija pri teh razpravah igrala kakšno važno vlogo. Beograjski sestānek ima sicer lahko neke posledice, kar zahteva satelite namreč, toda prevelikega pomena Titovi vlogi ne gre privisovati. A eno se zdi pri vsej stvari jasno: S Titom ne bo nihče pometal tako, kot so pometali z vladami pred vojno. Sam bo odločal o sebi. Kaj ti Jugoslavija ima svojo politiko, kakor nam je že neprijetna, in ni le privesek enega ali drugega bloka. Potem je zanjo precej vseeno kako se bodo stvari razvijale na četvornem sestanku in kasneje. Da komunizma s takim sestankom ne bo konec, tega se gotovo nihče ne boji. Samo na dolgo, dolgo dobo utegnejo posledice teh četvornih razgovorov posredno vplivati tudi na Jugoslavijo. Toda o njej na sestanku sklepati brez nje ne bodo.

Tako smo spet pri starem zaključku; na katerega smo že tolikokrat opozorili. Namreč da je Jugoslavija primer zase in da Tita ne moremo tlačiti v isti koš s satelitskimi komunisti.

Toda to še mnogim vedno ne gre v glavo. Rajši se z njo zaletavajo v zid. Zato emigracija ni naredila niti koraka naprej po letu 1948. Obnavljajo stranke, sestavljajo odbore, pišejo programe, pri vsem tem pa pozabljajo, kaj se dogaja v njihovi domovini.

MLINI NA VETER

Don Kihot se je v svojem norčevskem junaštvu bōril z mlini na veter, ker je mislil, da so grozoviti velikani. Tako pripoveduje Cervantes. V aprilski SLOVENIJI pa beremo, kako se "Sm.R." bori s klerikalizmom in se zaletava v KLIC TRIGLAVA, češ da je edini slovenski nekomunistični časopis, "ki je prinesel več napadov na slovensko duhovščino". Pisec preje v dolgem članku razlaga, kako klerikalizem kot tak v "vseh kulturnih državah" več ne obstoja, kako duhovščina tudi v kršćanskih strankah nima premoči in da zlasti komunisti označujejo s klerikalci vse, ki se bore za katoliška moralna načela.

Pisec nadalje ugotavlja, da duhovnik ne sme biti brezbrizen do glavnih političnih idealov in da ima, kot vsakdo, svoje državljanske pravice, toda pri tem ne sme izrabljati svojega duhovniškega ugleda. Pri Slovencih spada klerikalizem že v zgodovino, kajti katoliški laični izobraženci so prevzeli politično delo, pravi pisec; komunisti pa mečejo v isti koš Cerkev, vero in klerikalizem. Nato se pisec obregne ob KLIC TRIGLAVA, kjer da se "med drugimi krivičnimi napadi" nahaja tudi eden v KT 148. Iz njega navaja dve trditvi - da je bila večina SLS poslancev duhovnikov in da se še danes večina slovenske duhovščine v zamejstvu peča s politiko - in dokazuje, da sta neresnični.

Tako je z uspehom dokončal svoj boj z mlini na veter. Kajti ko pogledamo grešno številko KLICA, z rahlim presenečenjem ugotovimo, da sta navedbi točni, a izvlečeni iz pisma uredniku s podpisom XYZ. Ta finalni abecedni podpis se ni prvič pojavil v KLICU; njegov lastnik je nekajkrat izražal zelo samosvoja mnenja in je prišel navskriž tudi z uvodniškim mnenjem časopisa. A mnogokrat smo že poudarili, da za podpisane članke, predvsem pa za pisma uredniku, nikakor ni nujno, da bi bila našega mnenja. Nasprotno! Pisma služijo prav zato, da izražajo poljubna, kritična, nasprotna mnenja brez cenzure in brez ozira na to, kakšno je mnenje uredništva. Četudi se z njimi ne strinjamo, smo jih veseli, ker pomenijo, da se ljudje zanimajo za vprašanja. Čeprav smo drugačnega mnenja, se nam zdi koristno, da se sliši tudi druga plat zvona. Kako naj bi sicer ljudje izpuščali paro? Kako naj bi izmenjavali mnenja? Kako bi mogli zagovarjati svobodo in demokracijo, če tega ne bi dopuščali?

Lepo bi bilo, ako bi to Slovencem na splošno, vključno "Sm.R.", šlo v glavo. Mnogi, ki berejo zapadne časopise, se zavedajo, da le v zaostalih totalitarnih državah trobijo časopisi v en rog od naslova do zadnjega oglasa. Ker smo svoboden časopis, smatramo za svojo dolžnost, da damo tudi nasprotnim mnenjem prostora. Pričakujemo, da bralci to odobravajo in dobro ločijo med našim in drugim mnenjem. Upamo, da bo ta razlika prodrla tudi v tište dežele, kamor še ni in kjer g. Sm.R. še ne loči med uvodnikom in pismom uredniku.

Tistim na ljubo, ki jim razlika še ni docela jasna, zapišemo, da je tudi po našem mnenju klerikalizem predvojne dobe minil, ker ga je čas odnesel. A kadar razpravljamo našo preteklost, ne moremo prezreti nekaterih dejstev, ki so nanjo odločilno vplivala. Poleg tega vneto svarimo, kadarkoli se nam zdi, da se pojavljajo zastareli nazori ter od srca zagovarjamo načelo, da naj se duhovniki posvečajo tistemu, za kar so bili posvečeni. Le tako bodo služili ugledu Cerkve, le tako bo njen uspeh v slavo in čast božjo čim večji v sedanjih časih. Dovolj je laikov, da se pečajo s svetnimi zadevami. V tem še z g.Sm.R. strinjamo in še ljubi resnico, se bo morda potrudil, da popravi rahlo krivico, ko nam jo je storil.

Dodajmo še staro resnico, da mora vsakdo, ki se ukvarja s politiko, biti pripravljen na kritiko in opozicijo. Če torej duhovnik, kot vsak drug državljani, izkorišča svoje talente na političnem polju, potem se ne more sklicevati na svoje duhovništvo, kadar naleti na na =

sprotnike. Kritika v tem primeru nima nobene zveze s klerikalizmom ali liberalizmom. Nekajkrat smo kritizirali politične poteze duhovni = kov. Z najboljšim namenom bomo tako delali tudi v bodoče, če bo po = trebno.

"NAŠ DOM" V LONDONU

Niti leto dni ni minulo, ko je bila sprožena misel o slovenskem Domu v Loňdonu, pa ga že imamo. Odbor za "Naš dom" je po nekaj poskusih le uspel in kupil v jugozapadnem delu Londona večjo stanovanjsko hišo z desetimi sobami. Poslopje je bilo ocenjeno na 2400 funtov, od česar je grādbena družba v obliki posojila krila 1500 funtov. Znesek je treba odplačati v 16 letih po 11 funtov in pol na meseč. Odbor računā, da bo to mogoče kriti z najemninami za stanovanja, prenočninami in prehrāno, ki bo na razpolago obiskovalcem odnosno stanovalcem "Našega doma". A kljub temu bodo še vedno potrebni darovi, na katere odbor tudi v bodoče računa in jih hvaležno sprejema.

Prvi korak k ureditvi slovenskega kulturnega središča v Londonu in sploh v Veliki Britaniji je bil tako storjen. Toda to je le začetek. Župnik č.g.Kunstelj je mnenja, da potrebujemo Slovenci poleg Doma tudi slovensko cerkev ali vsak kapelo. Kdaj bo mogoče uresničiti to idealno zamisel pa seveda zavisi od radodarnosti angleških Slovencev in pa seveda od tega, kako bo potekalo odplačevanje posojila.

Ker število Slovencev v Londonu pa tudi v vsej Angliji ni tako veliko, da bi lahko pričakovali, da bo "Naš dom" vedno zaseden, - kar bi bila brez dvoma blagajnikova vroča želja, - bi morda kazalo povabiti tudi Hrvate in Srbe, da posečajo in uporabljajo slovenski Dom. Če bo na razpolago dobra domača hrana ob zmernih cenah, se bo marsikdo rajši zapeljal s Podzemno tja proti Ovalu kot pa se nastanil kje v središču mesta. Ker smo Slovenci pri južnih bratih poznani kot resni in čisti ljudje, utegne Dom privabiti vedno koga. S primernimi oglasi v njihovem tisku lahko dosežemo to, kar bo morda težje, če se omejimo izključno na Slovence.

V vsakem pogledu pa gre priznanje Odboru, ki se je lotil težkega in odgovornega posla.

KLIC TRIGLAVA
57, Totland Road
LEICESTER

Izhaja 1.in 3.onedeljek v mesecu.

NA PREPIHU

V sami Jugoslaviji utegnejo biti posledice sovjetskega obiska za pletene. Ne mislim, da bi prišlo do naglih, nepričakovanih sprememb ali da se bo življenje zasukalo po sov

jetskem vzorcu. Toda vplivu sovjetske prijaznosti in komunistov se ne bo mogoče izogniti. Prva reakcija je pač občutek triuma. Vse težave so bile sladko poplačane z občutkom, da so imeli prav. Toda domače jugoslovanske napake, zaletelosti in lumparije se bodo nadaljevale, ker so pod to talitarnim režimom neizbežne. Prav lahko se bodo posamezni komunisti spraševali, če ne bi bil sovjetski režim bolj uspešen. Ne bo jih sicer težko spomniti na barbarstva ruskih vojakov ob koncu vojne, a vendar se utegne marsikomu kolcniti po vse temeljitejši oblasti, ki jo komunisti uživajo v SSSR.

Spomnimo se, kako so na Jugoslavijo na splošno in celo na komuniste vplivale zveze z Zapadom. Kot se titovci niso mogli zavarovati pred nalezljivostjo svobode od Zahoda, tako se bodo težko otresli vzgleda totalitarnih navad na vzhodu. Prvi, zapadni stiki so in bodo še škodovali režimu, a koristili ljudem doma. Drugi stiki bodo podobno škodovali režimu, a še bolj škodovali ljudem, ker utegnejo poostriiti komunistični pritisk. Spopad med obema strujama zato ni izključen. Titu utegne povzročati precej skrbi. On se namreč ne more več objemati z ruskim medvedom, čeprav nima več Stalinovo kapico na glavi. Tudi se titovski sistem že precej razlikuje od sovjetskega, kakor je življenje v Jugoslaviji neka vmesna stopnja med zapadnim in sovjetskim. Same razlike v razvoju zagočavljajo Titu neodvisnost. Mogoča je le popolna podreditev - in v tem primeru bi Tito pač lahko plačal z lastno glavo. -x

MED VZHODOM IN ZAPADOM

(Od stalnih sodelavcev)

II. KAKO JE MISLIL NAROD?

Treba je na začetku poudariti, da je zelo tvegano pisati o tem, kaj je mislil in kaj misli naš narod o jugoslovanski zunanji politiki odnosno o politiki zapadnih velesil do Jugoslavije. Odprtih virov za ugotavljanje tega enostavno ni. Organizirana opozicija ne obstoja, zato tudi ni na razpolago zadevnih političnih aktov; enako ni ilegalnega tiska. Edini vir so torej posamezniki, s katerimi je v omejeni meri mogoče priti v stik in jih povprašati po mnenju. Tako izražena mnenja pa so različna. Vzrok temu ne leži samo v psihološkem razpoloženju ljudstva do režima ampak tudi v hudi zunanjepolitični ignoranci; narod namreč zaradi enostranskega režimskega tiska ali pa zaradi omejene dostopnosti zapadnega časopisja ne more gledati na ves problem stvarnejše. V zadnjem času je sicer čutiti v tem oziru malo spremembo, ker ljudje več potujejo po svetu, pa tudi anglosaški časopisi postajajo razumljivejši Jugoslovanom, kar je končno tudi vprašanje obvladanja jezika. Seveda pa ni mogoče misliti, da bi ta sprememba našla pot v množice. Čutiti jo je mogoče samo pri posameznih intelektualcih, ki se zanimajo za mednarodna vprašanja in ki jim bodisi posel bodisi znanje tujih jezikov omogoča, da stvarnejše ocenjujejo oziroma upoštevajo mednarodne činitelje.

Odnos Zapada do Jugoslavije so ljudje gledali doslej predvsem v ameriški pomoči, vojaški in gospodarski. To pa so ljudje razumeli različno. Z ozirom na to bi bilo mogoče nekomuniste razdeliti nekako v tri vrste; a je treba poudariti, da to niso nobene organizirane skupine, ampak samo skupek ljudi nekako podobnega gledanja.

Skrajna opozicija, če jo na kratko imenujemo tako, je obsojala vsako pomoč. Njeni glasniki so bili mnenja, da je treba Tita vréči za vsako ceno in to čimpreje, čeprav z vojaško intervencijo. Dasi poznaajo strahote vojne, so si jo želeli, jo komaj čakajo. Hudo jih je prizadelo nedavno mednarodno olajšanje. Še prej pa so bili najbolj udarjeni, ko je Amerika pričela dajati dolarje. "Naj se režim paca v svoji lastni omaki, četudi se nam pri tem godi slabo. Nobene pomoči!" Ta grupa gre tako daleč, da se veseli vsake slabe letine in vsake elementarne nezgode. Veselili so se oktoberske izjave v letu 1953. glede Trsta in vojaške napetosti z Italijo; upali so v oboroženi spošad. Z dovoljnimi so bili nad vsakim mednarodnim političnim porazom ali pret = njo Jugoslaviji; obrnili so jo samo proti Titu in niso upoštevali, da ima v skrajni posledici lahko država kot taka in z njo narodi škodo. Napak bi bilo misliti, da spadajo v to grupo kakšni "reakcionarni klerikalci" ali bivši industrijalci, trgovci in bogati kmetje, ki nimajo več svojega premoženja. V njihovih vrstah je mnogo zlasti starejše in inteligence, pa tudi preprostih ljudi, ki so kakorkoli že prizadeti: gospodarsko, socialno, politično in drugače. Med njimi so ljudje, ki so bili pred vojno poznani kot zelo strpni in zmerni.

V drugo neorganizirano skupino bi mogli vključiti one ljudi, ki so računali, da je bila ameriška pomoč vezana na neke tajne pogoje in da bo s to pomočjo nekoč, čeprav počasi, prišlo do spremembe režima. To so torej tisti "fili", ki jih je bilo toliko pred in med vojno, pa jih doslej vsa dogajanja še niso izpaštovala. Čutiti pa je, da so doživljali hudo razočaranje, izgublajo perspektivo in se čutijo prevarane. Kljub temu velikosti te skupine ni podcenjevati. Ne smemo pozabiti, da smo bili zapadno orientirani in da čustvenih vezi za zapadni svet ni mogoče pretrgati na hitro.

Tretje opozicionalno krilo misli, da je bila tako gospodarska kakor tudi in predvsem vojaška pomoč Jugoslaviji neobhodno potrebna, da je ta ohranila svojo neodvisnost od Sovjetske zveze. Značilnost te skupine je tudi v tem, da ne vidi vse slabo kar je "rdeče", čeprav ni dvoma o njeni demokratični, prozapadni usmerjenosti. Ker sodijo v to vrsto ljudi predvsem mlajše generacije, ljudje v svojih tridesetih ali štiridesetih letih, je precej verjetnosti, da imajo nanje vpliv tako pred kot medvojni činitelji pa tudi povojni komunistični. To utegne biti tudi rod, ki bo doživel preobrat in bo tako tedaj mogel odločilno vplivati na oblikovanje bodoče države in njenega življenja. Ti ljudje so "šli na levo", a so ostali pri demokratični zamisli življenja, ki so mnogokaj zavrgli iz predvojnega reda in marsikaj sprejeli iz sedanjega kot nujno, zdravo. Zato se ni čuditi, da v gotovih primerih in pogledih ne napadajo režima.

Iz dežja pod kap

Ta skupina torej da nekaj na "neodvisnost" Jugoslavije, čeprav so vraži režim. Prav zato se je v črnih letih 1948-49. znašla na isti črti s Titom. Tedaj je namreč kazalo, da lahko vsak trenutek pride do sovjetske zasedbe. Po njihovem mnenju bi to pomenilo mnogo večjo in hujšo sužnost kot pa jo nudi Titov režim; morda bi to celo pomenilo preselitev in uničenje malega slovenskega naroda, ki meji na zapadni svet. Tako je morda šlo za biti ali ne biti in ker sprva ni bilo proti Sovjetom nič drugega otipljivega kot samo Tito in njegova vlada, ni bila nekakšna tiha podpora zato nič presenetljiva. Prav tedaj so nam reč iz emigracije prihajale v domovino najtemnejše analize. Emigranti so napovedovali sovjetsko zasedbo, češ da od Zapada ni mogoče pričakovati nobene pomoči, ker ta ni voljan pomagati državi, če mora istočasno podpirati komunistični režim. V taki situaciji ni dejansko razen Tita bilo nobene aktivne postavke proti Sovjetom. Res, ljudje so računali na možnost umika v Italijo, vendar je bila to slaba tolažba, če naj bi zadaj ostali narod postal žrtev sovjetskega srpa. Na vso srečo do okupacije ni prišlo in država je krizo preživela. In od tistega časa je v teh ljudeh ostalo neko spoštovanje do titovske odločnosti, kakor že niso mogli odobravati njegovega totalitarizma. Ali bi kak meščanski režim iz predvojne Jugoslavije mogel vzdržati v najbolj kritičnih letih tak strahoviti kominformistični pritisk kot ga je vzdržal Titov režim? To daje tej tretji skupini misliti. Zanj je bilo jasno, da je bila praktično možna samo ena alternativa Titu: kominformisti. Osvoboditev Jugoslavije bi bila mogoča seveda z zapadno vojaško intervencijo, ki bi mogla preprečiti tudi kominformovcem prihod na oblast. Toda kakor so stvari stale in še stojijo v svetu, na tako enostavno intervencijo ni bilo mogoče niti misliti.

Tako so ti tretjeskupinci, ki pa nimajo nič skupnega s pred ali medvojno enako imenovanimi, videli edino realno politiko v danih okoliščinah, da je Zapad podpiral Jugoslavijo. Njihovo mnenje je, da iz razitih političnih pogojev ni bilo mogoče stavljanje, ker je po drugi strani snubila tudi Moskva in ker je v Komunistični partiji še vedno močna struja starih partijcev, ki niso povsem pozabili Moskve. Kaže, da je ta struja prevladala tudi ob Djilasovem primeru in da je bil Tito tisti, ki je barko obdržal v vodah izven Črnega morja.

Nekomunistični zagovorniki te zapadne politike pomaganja računajo, da se bo samo s tako pomočjo mogel dvigniti življenjski standard. Ko bo ta visok, bo to nujno pripeljalo do popuščanja notranjepolitične ostrine, dvig na kulturnem področju pa do preraščanja jugoslovanske uradne doktrine v pravcu nekakega socializma.

Seveda pa je za to treba časa. In še: jugoslovanskega razvoja ni mogoče jemati ločeno od svetovnega dogajanja.

(Prihodnjič: TAKO JE GLEDAL ZAPAD)

TUJI TISK IN OBISK

Prisotnost kakih sto petdeset tujih dopisnikov v Beogradu, ko so se tam mudili sovjetski obiskovalci, zgovorno priča, da je šlo za do-godek svetovnega pomena. Če pri tem še upoštevamo, da so nekateri časopisi poslali po več svojih dopisnikov-strokovnjakov in komentatorjev, potem ni čuda, da se je o beograjskih in brionskih razgovorih pisalo veliko po vsem svetu. Na splošno komentarji niso bili neugodni in mogli bi reči, da je bil nekak splošen zaključek, da je Tito dobro odrezal. V naslednjem sta poročili naših dopisnikov o odmevu v ameriškem in angleškem tisku:

Uvodniku NEW YORK TIMESA se ne zdi verjetno, da bi Jugoslavija po sovjetskem obisku ponovno postala satelit. Beograjska izjava ne govori o stikih med partijami, temveč med državami. Sovjeti so res mnogo popustili z izjavo, da bo odstranjena vsaka oblika propagande, če se spomnimo njihovih strupenih napadov na Tita. Tudi ni verjetno, da bi se Jugoslavija nevtralizirala. Nekaj točk v izjavi je pač popolnoma v smislu sovjetske propagande in mirovne kampanje in nedvomno bodo okrepile sume v Jugoslavijo. Napačno na bi bilo prezreti, da je to stara jugoslovanska politika in da zanikujejo, da bi bila nevtralistična. Jugoslavija ni obvezana zapustiti Balkansko zvezo ali zmanjšati svojo vojaško pripravljenost. Prihodnji meseci bodo pokazali jugoslovanske namene, ne smemo pa pozabiti, da je Jugoslavija zmagala v bitki s Kremeljem in da bo to imelo svoje posledice, opominja uvodnik.

V dopisu iz Washingtona pravi NEW YORK TIMES, da se tam zdaj kesajo, da niso Tita povabili v goste, ko se je ponujal. Po sovjetskem obisku bodo nedvomno obzirnejši in opreznější do njega.

Washingtonski komentator Roscoe Drummond je ugibal, zakaj so se sovjetski voditelji s Hruščevim na čelu šli prilizovati v Beograd. Po njegovem predstavlja Tito slavn in nevaren zgled za Kremelj, saj je uspel s krivo vero, da za komunistične vlade in partije ni treba, da bi bile podrejene Moskvi. Stalin je poskušal Titu zaviti vrat, a Hruščev ga poskuša skriti v svojem objemu. Ni rečeno, da občuduješ Tita, če pri znaš, da je povzročil Moskvi mnogo neprilik. Drummond misli, da jih bo tudi v bodoče. Nevarnost, da bi zapravil svojo svobodo, je majhna. Upajmo, da bo prišel čas, ko bo tudi svojim ljudem naklonil svobodo.

NEW YORK HERALD TRIBUNE piše v uvodniku, da je jugoslovansko-sovjetska izjava prinesla malo novega, kar se tiče jugoslovanske politike; morda manj, kot so Sovjeti pričakovali. Toda Kremelj je vendar pridobil s tem, da so začrtali nevtralizem. A Tito ne zaupa papirju, temveč se zanaša na oboroženo nevtralnost. Izjava bo le propagandne vrednosti, podobno kot azijskih "pet principov", s katerimi rdeča Kitajska mami Azijce. Zagovarja lepo koeksistenco, toda če bi Zapad razpustil NATO, ker da je obsojanja vreden vojaški blok, bi bil Tito nedvomno zelo nesrečen. Njegova neodvisnost je le toliko časa mogoča, dokler obstoja učinkovita protitež sovjetskemu imperiju. To mora ostati temelj evropske politike. Ko se je Hruščev vozil po Jugoslaviji, so se za deželo zanimali tudi tuji dopisniki:

Frank Kelley je iz Zagreba pisal v NEW YORK HERALD TRIBUNE, da so v Sloveniji in Hrvatski priredili sovjetskim gostom zelo mlačen sprejem. Ljudje, ki so stali ob cestah, so zelo malo vzklikali in še to le Titu, ki ga ni bilo tam. "Če bi skušali ugotoviti, na katero stran pripadajo Jugoslovani v Sloveniji in Hrvatski v hladni vojni med Vzhodom in Zapadom, bi morda najbolje napravili, če bi šteli križe in kapelice Materi Božji, okrašene s cvetjem, ob glavnih cestah, po katerih so se vozili Rusi v svojih avtomobilih."

Če mimogrede omenimo še vplivni pariški LE MONDE: Ta misli, da je beograjski sestanek ustvaril tretjo pot če že ne tretjo silo, ki gotovo povzroča glavobol na obeh straneh Zelezne zavese onim, ki vidijo svet le črn ali bel.

Kaj pravi Fleet Street?

Londonski TIMES je bil v uvodniku mnenja, da more imeti romanje v Beograd na dolgo dobo velikanske posledice ne samo za Jugoslavijo in Rusijo temveč tudi za vse satelistek države vzh. Evrope. Kaže, da so Rusi vsaj v začetku podcenjevali zadovoljstvo, ki so si ga pridobili Jugoslovani, ko so okusili resnično neodvisnost.

Uredništvo MANCHESTER GUARDIANA je pisalo, da si Kremelj odslej nič več ne lasti nezmotljivosti. Dovoljena je več kot ena možnost mnenja. Kar največ velja verjetno pri vsem tem romanju, bo učinek v vzhodni Evropi. Kolikor je mogoče gledati položaj v Jugoslaviji v bodoče, ta ne bo mnogo spremenjen. Tito je pregloboko pogledal v kožarček neodvisnosti, da bi se ji zdaj odpovedal. Tem manj, ker mu je prinesla tak uspeh. Morda bodo Titu zdaj dovolili večji stik z njegovimi komunističnimi sosedi. To bo gotovo imelo nanje vpliv. Čim bo zavesa razmaknjena, bodo Jugoslovani gotovo poskrbeli, da bo skozi prerezo prišlo čim več svetlobe. Seveda imajo Jugoslovani še vedno mnogo predsodkov, toda bližji so realnosti kot pa sateliti. Minulih sedem let je Jugoslovane mnogo naučilo o svetu.

Titov ugled v komunističnem svetu se je gotovo dvignil, piše uvodnik DAILY TELEGRAPH. Toda vse besede ne utegnejo nič stati Ruse, razen da se sprizanjijo s svobodo akcije, ki se jo je Tito itak sam vzel. - Bolj zaskrbljeni bi morali biti nad vestjo, če bi Tito obiskal Moskvo kot pa obratno. Državniki se podobno kot nogometna moštva najboljše obnesejo na domačih tleh. TELEGRAPHOV dopisnik iz Dunaja, Gordon Shepherd, niše, da je Tito videti močnejši, če sedi na plotu, kot pa če stoji na zemlji, na katerikoli strani že. Se več: v privzeti si vlogi, da govori v korist malih narodov, zdaj ne more prelomiti svoje besede. Sam se je postavil na mnogo višji moralni podstavek kot pa mnogi zapadni demokratični državniki.

Vplivni nedeljski OBSERVER je poslal na bojišče tri svoje strokovnjake za komunistična vprašanja:

Lajos Lederer piše, da v Jugoslaviji razlagajo ta obisk, češ da so Sovjeti res željni odstraniti razdelitev sveta na ideološke bloke, ki je v sovjetskih očeh izpadla kot osamitev ruskega bloka; tako so izbrali Jugoslavijo, da s primerom dokažejo svojo voljo, končati hladno vojno in se nič več vmešavati v notranje zadeve drugih držav. - Dalje imajo v Beogradu vtis, da želi Rusija ohrabriti porašt večje neodvisnosti pri satelitih v upanju, da bo tako Zevad lažje sprejel obstoječe komunistične režime (kot je sprejel jugoslovanskega) kot dokončne; Jugoslovani pa naj bi pri tem pomagali to doseči, da ne bi prišlo do kakih večjih uporov. - Edward Crankshaw misli, da bo sovjetski ugled sicer omajan pri satelitih, toda pri vsem zasledujejo večji cilj: zaradi šah mata v hladni vojni v senci hidrogenske bombe mislijo opustiti skrajne položaje, ki so jih zavzeli po vojni in držali vse doslej kljub dejstvu; položaji so bili zavzeti v pripravah za neizogibno tretjo vojno, ki naj bi potekala po starih dogovorjenih pravilih; toda vojna je že nekaj časa smatrana kot nemogoča rešitev za karkoli. To rusko spremembo je ob blagoslovu partije diktirala - vojska.

Richard Lowenthal piše, da je minul čas, ko je bila Jugoslavija zaprta pred sovjetskimi vplivi; toda tudi vrata satelitov niso več zaprta pred jugoslovanskimi idejami. Kljub temu, da si je Jugoslavija razširila svetovno obzorje, predstavlja nova sovjetska politika tvegavanje za tako malo državo v tako hudi borbi. Toda mi vsi moramo tvegati v času, ko vojna napetost popušča in ko nudi olajšanje sovjetskega režima možnost prave borbe idej. Stalinovi nasledniki čutijo potrebo, uiti osamljenosti, v katero jih je on pripeljal, uiti vojaškim bremenom. Toda tega ne morejo narediti, ne da bi se sami izpostavili pritisku zunanjih idej, ki jim nikdar niso bile dostopne zaradi ostre miselne kontrole. To pa je treba pozdraviti kot priliko, ko moremo prenesti borbo na področje, na katerem je zapadna premoč večja kot bi kdaj koli mogla biti v orožju.